

Werkprotocol in het
kader van de Wet
Natuurbescherming
voor het zorgvuldig
handelen bij
ruimtelijke
ontwikkelingen,
beheer en onderhoud.

Opgesteld,
21 december 2021

ECOLOGISCH WERKPROTOCOL

Behorend bij bestek 2023-INT01-Tiel
(Noord&Zuid) bij werkzaamheden in de
openbare ruimte van de gemeente Tiel.

gemeente **Tiel**

Inhoud

Inleiding	3
1 Werkbeschrijving.....	4
1.1 Werkbeschrijving.....	4
1.2 Risicoanalyse	4
1.3 Werklocatie	4
1.4 Algemeen zorgvuldig handelen	5
2 Natuurkalender ruimtelijke ontwikkeling en inrichting	6
2.1 Dempen, verbreden en vergraven wateren.....	6
2.2 Verwijderen opgaande begroeiing, struweel, bomen, bosplantsoen en dood hout.....	9
2.3 Grondwerken (bouwrijp maken, afgraven, ophogen, in depot zetten)	12
3 Natuurkalender bestendig beheer en onderhoud.....	14
3.1 Beheergroep Afrastering.....	14
3.2 Beheergroep Bomen.....	15
3.3 Beheergroep Bosplantsoen	17
3.4 Dierenweiden en maaien kort gras (gazon)	20
3.5 Maaien kruidige vegetaties op bermen, dijken en velden.....	21
3.6 Maaien oevervegetaties.....	23
3.7 Schonen en baggeren van watergangen, vijvers en poelen	25
3.8 Snoeien van heesters, hagen, bodembedekkers, (rozen)struiken, vaste planten, onkruidbeheer en blad verwijderen	27
4 Risicomanagement	30
4.1 Deskundigheid.....	30
4.2 Communicatie	30
4.3 Ondertekening.....	31
BIJLAGE 1 Overzicht beheergroepen gemeente Tiel.....	322
BIJLAGE 2 Lijst met beschermde soorten	366
BIJLAGE 3 Indicatieve lijst jaarrond beschermde vogelnesten.....	388
BIJLAGE 4 Lijst met in provincie Gelderland vrijgestelde soorten.....	40
BIJLAGE 5 Definitie ecologisch deskundige	41

Inleiding

Het ecologisch werkprotocol is opgesteld om zorg te dragen voor een goede implementatie van de voorwaarden van de ontheffing Wet natuurbescherming en om voldoende zorgplichtig te werken. Het werkprotocol is een document waarin beschreven staat waar en wanneer welke werkzaamheden uitgevoerd kunnen worden en onder welke voorwaarden. Tevens wordt er aangegeven welke maatregelen uitgevoerd dienen te worden.

Dit document zorgt ervoor dat de werkzaamheden uitgevoerd kunnen worden met zo min mogelijk belemmering voor de aanwezige beschermde diersoorten. In het kader van de Wet natuurbescherming eist bevoegd gezag vaak dat dit document op locatie aanwezig is.

1 Werkbeschrijving

1.1 Werkbeschrijving

Dit ecologisch werkprotocol hoort bij de uitvoering.

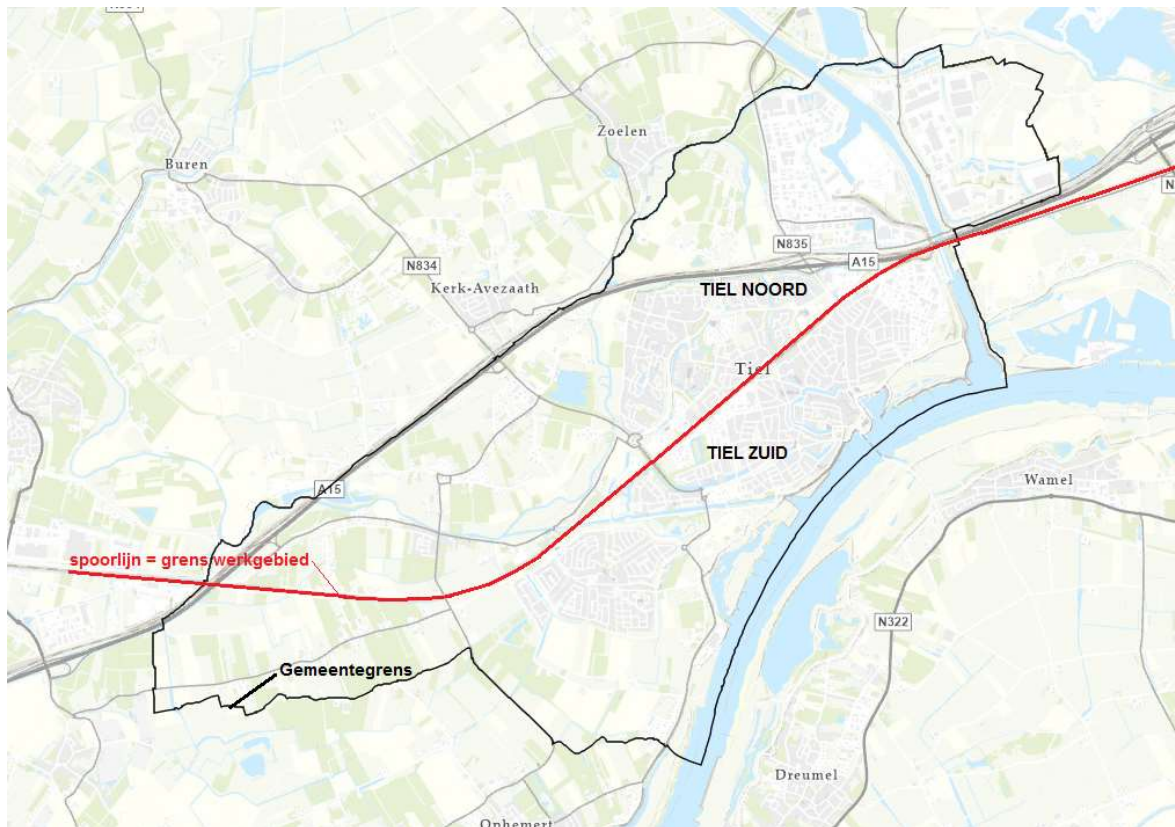
Het betreft groenwerkzaamheden die plaats vinden binnen de gemeentegrenzen van de gemeente Tiel, zoals aangegeven staat op *Afbeelding 1*.

1.2 Risicoanalyse

Voor realisatie van deze opdracht is informatie beschikbaar over de werklocatie, werkzaamheden, planning en soorten.

1.3 Werklocatie

De werklocatie ligt in stedelijk – en landelijk gebied en is gelokaliseerd in Tiel. De spoorlijn staat op de kaart als grens voor de gecontracteerde aannemers voor bestek 2023-INT01 –Tiel Noord / Tiel Zuid.

Afbeelding 1. Werklocatie bestek 2023-INT01 –Tiel (Noord & Zuid)

In dit gebied komt een Natura 2000 gebied voor, dit gebied is echter in onderhoud bij derden en maakt zodoende geen deel uit van dit bestek. Beschermde natuurgebieden zijn ook niet van toepassing.

1.4 Algemeen zorgvuldig handelen

Werkrichting/werktechniek/fasering

- De werkrichting is richting een rustige/natuurlijke locatie zodat dieren daarheen kunnen vluchten. Zorg dat voldoende dekking en schuilmogelijkheden aanwezig zijn in de vluchtrichting en op de locatie waar dieren langs/naar moeten vluchten.
- Rustig (stapvoets) en in een werkrichting werken (van buitenrand bos naar binnen, vanaf de wegw kant naar binnen, van buitenrand vijver naar binnen), i.v.m. vluchtroute. Er wordt altijd gewerkt van een afgesloten eind richting een open eind.
- Tijdens het werken in beplanting dient schade aan de bodem zo veel mogelijk te worden voorkomen (bv. inzet banden met lage spanning of handmatig werken).

Geluid, trilling en licht

- Soorten zijn veelal gewend aan een bepaalde omvang van geluid, licht en trilling. De bestaande situatie, voorafgaand aan de werkzaamheden, is dan ook maatgevend voor de werkmethoden en werkafstanden tot een rust- en voortplantingsplaats. Daarom is het noodzakelijk om verstoringsvrije afstand(en) te bepalen door een ecologisch deskundige (zie omschrijving bijlage 5).
- Werkzaamheden in een werkgang uitvoeren; verder geen specifieke geluidswerende maatregelen.
- Werkzaamheden vinden in eerste instantie overdag plaats om verstoring door verlichting te voorkomen. Als werkzaamheden 's nachts worden uitgevoerd, wordt enkel de werklocatie verlicht en uitstraling naar de omgeving voorkomen.

Aanwezigheid

Schaftteet niet plaatsen in beschermingszones (rust-, voortplantingsplaats).

Vrijkomend materiaal

Bij voorkeur (waar het kan) snoeihout direct ter plaatse op rillen leggen. Anders afvoeren en onaantrekkelijk maken voor andere beschermde soorten.

2 Natuurkalender ruimtelijke ontwikkeling en inrichting

2.1 Dempen, verbreden en vergraven wateren

Bij dempen, verbreden en vergraven van wateren (zoals sloten, vaarten, poelen, enz.) dient rekening te worden gehouden met beschermde planten, vissen, amfibieën, ringslang, zoogdieren, broedvogels en libellen.

Bij negatieve effecten op soorten van paragraaf 3.2 en 3.3 Wet Natuurbescherming is ontheffing ex artikel 9 Vogelrichtlijn, respectievelijk artikel 16 Habitatrichtlijn noodzakelijk. De volgende soorten kunnen bij deze werkzaamheden van belang zijn: grote modderkruiper, bittervoorn, kamsalamander, rugstreeppad, heikikker, poelkikker, ringslang, waterspitsmuis, gevlekte witsnuitlibel en groene glazenmaker.

Tabel 2.1 Dempen, verbreden en vergraven wateren

Soorten	Periode	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Planten													
Vissen													
Amfibieën													
Ringslang													
Bever													
Egel													
Waterspitsmuis													
Vogels													
Libellen													
	Geen maatregelen nodig, wel zorgplicht												
	Activiteit uitvoeren onder voorwaarden (zie onder)												
	Activiteit niet uitvoeren												

Algemeen

- 2.1.1 In gebruik zijnde vaste rust- of verblijfplaatsen van soorten of nestplaatsen van vogels mogen niet worden verstoord, beschadigd of vernietigd. Daarom wordt het voortplantingsseizoen strikt vermeden. Speciale aandacht verdienen soorten met jaarrond beschermde nestplaatsen. Als het functioneren van vaste rust- of verblijfplaatsen en nestplaatsen niet is gewaarborgd, wordt een ontheffing aangevraagd.

Het functioneren is gewaarborgd indien een ecologisch deskundige heeft vastgesteld dat de verblijfplaats, gedurende en na afloop van de werkzaamheden niet wordt aangetast of verstoord of dat er voldoende, geschikte, tijdig beschikbare alternatieven aanwezig zijn of zullen worden gecreëerd.

- 2.1.2 Gedragsregel 2.1.1 geldt niet voor de waterspitsmuis, gevlekte witsnuitlibel en groene glazenmaker. Voor werkzaamheden in of aan wateren met deze soorten wordt altijd ontheffing aangevraagd. Maatregelen om schade voor deze soorten te beperken of te voorkomen zijn maatwerk.

In de gele periode kunnen de werkzaamheden worden uitgevoerd, mits de volgende gedragsregels worden gevolgd.

Algemeen

- 2.1.3 Bij het gebruik en de opslag van materiaal en materieel worden groeiplaatsen van beschermde planten of vaste rust- en verblijfplaatsen van diersoorten in de oeverzone ontzien.

Planten

- 2.1.4 Bij de werkzaamheden wordt ten minste 50% van de groeiplaatsen van beschermde planten gespaard.
- 2.1.5 Als dat niet mogelijk is wordt ten minste 50% van de aanwezige beschermde planten in het groeiseizoen overgezet naar vergelijkbare groeiomstandigheden in of langs bestaande of nieuw gegraven wateren.

Vissen

- 2.1.6 De werkzaamheden worden uitgevoerd bij een watertemperatuur van niet hoger dan 20°C en niet lager dan 4°C.
- 2.1.7 De werkzaamheden worden uitgevoerd in de richting van watergangen die gehandhaafd blijven, zodat vissen daar naartoe kunnen uitwijken. Bij wateren niet dieper dan 1 m worden voorafgaand aan de werkzaamheden met een schepnet weggevangen of verjaagd in de richting van de wateren die behouden blijven.
- 2.1.8 In wateren waar rivierdonderpadden voorkomen, worden stenen voorzichtig verwijderd, de rivierdonderpadden worden zoveel mogelijk met een schepnet gevangen en overgezet naar een geschikt water in de nabije omgeving.
- 2.1.9 Als het gehele water wordt gedempt, wordt de gewerkt volgens gedragsregel 2.1.10 óf 2.1.11.
- 2.1.10 Als het gehele water wordt gedempt, wordt de waterstand verlaagd tot ca. 20 cm. De in de sloot aanwezige vissen en amfibieën worden door een ecologisch deskundige weggevangen en verplaatst naar een geschikt water in de nabije omgeving. Het water wordt zo snel mogelijk na het wegvangen gedempt.
- 2.1.11 Als het gehele water wordt gedempt, worden vissen weggevangen met behulp van elektrische visapparatuur en schepnet. Het water wordt zo snel mogelijk na het wegvangen gedempt.
- 2.1.12 Als wateren waarin bittervoorn voorkomt worden gedempt (en de functionaliteit van de verblijfplaats blijft behouden), dan worden eventueel aanwezige zoetwatermosselen verplaatst naar een geschikt water in de directe omgeving.
- De zoetwatermosselen zijn zelf niet beschermd, maar zijn essentieel voor de voortplanting van de bittervoorn.

Amfibieën

- 2.1.13 De werkzaamheden worden uitgevoerd bij een watertemperatuur van niet hoger dan 20°C en niet lager dan 4°C. Bij wateren niet dieper dan 1 m worden soorten voorafgaand aan de werkzaamheden met een schepnet weggevangen of verjaagd in de richting van de wateren die behouden blijven.
- 2.1.14 Strooiselhopen, takkenhopen en vergelijkbare plaatsen, die kunnen dienen als overwinteringsplaats voor amfibieën van paragraaf 3.2 en 3.3 Wet Natuurbescherming blijven gedurende het winterseizoen ongemoeid.

Ringslang

- 2.1.15 Strooiselhopen, takkenhopen en vergelijkbare plaatsen, die kunnen dienen als overwinteringsplaats voor ringslang blijven gedurende het winterseizoen ongemoeid.
- 2.1.16 Broeihopen die in gebruik zijn blijven ongemoeid.

Bever

- 2.1.17 Geen activiteiten of werkzaamheden uitvoeren in perioden met ijsgang. Daarbuiten wordt voordat de werkzaamheden plaatsvinden door een ecologisch deskundige vastgesteld of geen negatieve effecten te verwachten zijn voor burcht of habitat.
- 2.1.18 In de voortplantingsperiode wordt de burcht met rust gelaten.

2.2 Verwijderen opgaande begroeiing, struweel, bomen, bosplantsoen en dood hout

Bij verwijderen van opgaande begroeiing, waaronder struweel, solitaire bomen (stamdiam.< 10 cm), laanbomen (stamdiam.< 10 cm) en bosplantsoen, en dood hout dient rekening te worden gehouden met beschermde planten, amfibieën, reptielen, zoogdieren, broedvogels en ongewervelden. Bij negatieve effecten op Habitatrichtlijnsoorten en Vogelrichtlijnsoorten is ontheffing ex artikel 9 Vogelrichtlijn, respectievelijk artikel 16 Habitatrichtlijn noodzakelijk.

Tabel 2.2 Verwijderen opgaande begroeiing, struweel, bomen, bosplantsoen en dood hout

Periode	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Soorten												
Planten												
Amfibieën												
Reptielen												
Bunzing-hermelijn-wezel												
Vleermuizen zomerverblijf												
Vleermuizen paarverblijf												
Vleermuizen winterverblijf												
Das, eekhoorn												
Egel												
Broedvogels												
Bever												
	Geen maatregelen nodig, wel zorgplicht											
	Activiteit uitvoeren onder voorwaarden (zie onder)											
	Activiteit niet uitvoeren											

Algemeen

- 2.2.1 In gebruik zijnde vaste rust-, kraam- of verblijfplaatsen van vleermuizen of nestplaatsen van vogels mogen niet worden verstoord, beschadigd of vernietigd. Daarom vermijdt u strikt het voortplantingsseizoen. Speciale aandacht verdienen soorten met jaarrond beschermde nestplaatsen. Als het functioneren van vaste rust- of verblijfplaatsen en nestplaatsen niet is gewaarborgd, wordt een ontheffing aangevraagd.

Het functioneren is gewaarborgd indien een ecologisch deskundige heeft vastgesteld dat de verblijfplaats of nestplaats, gedurende en na afloop van de werkzaamheden niet wordt aangetast of verstoord of dat er voldoende, geschikte, tijdig beschikbare alternatieven aanwezig zijn of zullen worden gecreëerd.

- 2.2.2 Bij het verwijderen van grote oppervlakten dichte vegetatie wordt zodanig vanuit één zijde gewerkt dat dieren kunnen ontsnappen.

In de gele periode kunnen de werkzaamheden worden uitgevoerd, mits de volgende gedragsregels worden gevolgd.

Planten

- 2.2.3 Bij werkzaamheden in het groeiseizoen worden beschermde planten uitgestoken en overgezet naar geschikte groeiplaatsen in de nabije omgeving.

Amfibieën en reptielen

- 2.2.4 Beplanting met verblijfplaatsen van amfibieën, hazelworm of ringslang van paragraaf 3.2 en 3.3 Wet Natuurbescherming wordt voor het verwijderen gecontroleerd op aanwezige dieren, aangetroffen individuen worden verplaatst naar geschikt biotoop in de omgeving. Bijzondere aandacht verdienen takkenhopen en andere verzamelplaatsen van dood hout. Daaronder kunnen amfibieën en reptielen verblijven en overwinteren. Als blijkt dat dit vaste verblijfplaatsen zijn en er zijn geen alternatieven mogelijk, moet ontheffing worden aangevraagd.

Marters

- 2.2.5 In het leefgebied van bunzing, hermelijn en wezel worden bij werkzaamheden in en aan houtige beplantingen potentiële rust- en voortplantingsplaatsen van deze soorten, zoals bijvoorbeeld (konijnen)holen en gaten, houtstapels, holle bomen en takkenrillen, zo veel mogelijk gespaard.
- 2.2.6 Bij lijnvormige beplantingen in het leefgebied van deze soorten worden werkzaamheden gefaseerd uitgevoerd, waarbij tevens voldoende ruige en/of dichte begroeiing op de grond gespaard blijft voor dekking tijdens

Vleermuizen

- 2.2.7 Als het functioneren van de verblijfplaats van de vleermuizen niet is gewaarborgd, wordt een ontheffing aangevraagd. Het functioneren is gewaarborgd indien een ecologisch deskundige heeft vastgesteld dat de verblijfplaats (inclusief toegangen, vliegroutes en essentiële foerageergebieden), gedurende en na afloop van de werkzaamheden niet wordt aangetast of verstoord of dat er voldoende, geschikte, tijdig beschikbare alternatieven aanwezig zijn of zullen worden gecreëerd.
- 2.2.8 Zomerverblijven: er wordt gewerkt buiten de kraamperiode; werkzaamheden worden uitgevoerd indien de dieren afwezig zijn, hetgeen voorafgaand aan de werkzaamheden wordt vastgesteld door een ter zake ecologisch deskundige.
- 2.2.9 Paarverblijven & zwermlocaties: er wordt gewerkt buiten de perioden waarin gezwerm, gebalst en gepaard wordt, hetgeen voorafgaand aan de werkzaamheden wordt vastgesteld door een ter zake ecologisch deskundige.

- 2.2.10 Winterverblijven: er wordt gewerkt buiten de periode van overwintering; werkzaamheden worden uitgevoerd indien de dieren afwezig zijn, hetgeen voorafgaand aan de werkzaamheden wordt vastgesteld door een ter zake ecologisch deskundige.

Das en eekhoorn

- 2.2.11 Als een dassenburcht ook buiten het voortplantingsseizoen in gebruik is, wordt ontheffing aangevraagd, als de burcht door de werkzaamheden kan worden verstoord, beschadigd of vernietigd.
- 2.2.12 Voorafgaand aan de werkzaamheden wordt de te verwijderen begroeiing geïnspecteerd op de aanwezigheid van slaapnesten van eekhoorns. Zolang deze in gebruik zijn wordt de betreffende boom niet geveld.

Vogels

- 2.2.13 Voordat de werkzaamheden plaatsvinden wordt door een ecologisch deskundige vastgesteld of vogels de bouwwerken als verblijfplaats gebruiken en zo ja, er een jaarrond beschermde nestplaats aanwezig is (zie bijlage 3).
- 2.2.14 Als er geen jaarrond beschermde nestplaatsen aanwezig zijn, worden de werkzaamheden uitgevoerd als de nestplaatsen niet meer in gebruik zijn.
- 2.2.15 Als er wel jaarrond beschermde nesten zijn, maar de functionaliteit niet wordt aangetast omdat er voldoende geschikte alternatieven in de directe omgeving aanwezig zijn, worden de werkzaamheden uitgevoerd als er geen eieren of niet-vliegvlugge jongen op de nestplaats aanwezig zijn.

Bever

- 2.2.16 Geen activiteiten of werkzaamheden uitvoeren in perioden met ijsgang. Daarbuiten wordt voordat de werkzaamheden plaatsvinden door een ecologisch deskundige vastgesteld of geen negatieve effecten te verwachten zijn voor burcht of habitat.
- 2.2.17 In de voortplantingsperiode wordt de burcht met rust gelaten.

2.3 Grondwerken (bouwrijp maken, afgraven, ophogen, in depot zetten)

Bij grondwerken dient rekening te worden gehouden met rugstreeppad, waterspitsmuis, das en broedvogels. Bij negatieve effecten op soorten van paragraaf 3.2 en 3.3 Wet Natuurbescherming is ontheffing ex artikel 9 Vogelrichtlijn, respectievelijk artikel 16 Habitatrichtlijn noodzakelijk.

Tabel 2.3 Grondwerken (bouwrijp maken, afgraven, ophogen, in depot zetten)

Soorten	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Rugstreeppad												
Waterspitsmuis												
Egel												
Bunzing-hermelijn-wezel												
Das												
Broedvogels												
	Geen maatregelen nodig, wel zorgplicht											
	Activiteit uitvoeren onder voorwaarden (zie onder)											
	Activiteit niet uitvoeren											

In de gele periode kunnen de werkzaamheden worden uitgevoerd, mits de volgende gedragsregels worden gevolgd.

Rugstreeppad

- 2.3.1 Bij werkzaamheden in het voortplantingsseizoen (eind april – augustus) worden voorafgaande aan dit seizoen maatregelen genomen om het ontstaan van plasvorming of andere ondiepe wateren waarin rugstreeppadden zich kunnen voortplanten te voorkomen.
- 2.3.2 Tijdens de werkzaamheden wordt het ontstaan van ondiepe plassen tegengegaan.
- 2.3.3 Als het terrein door de werkzaamheden geschikt zou kunnen worden als voortplantingsgebied van de rugstreeppad (bijvoorbeeld omdat het onmogelijk is de vorming van ondiepe plassen tegen te gaan) en er moeten in de betreffende terreindelen werkzaamheden worden uitgevoerd, dan wordt het terrein, of tenminste die delen die geschikt zijn voor rugstreeppadden, afgeschermd door middel van paddenschermen.
- 2.3.4 Als er ondanks bovenstaande gedragsregels rugstreeppadden zich gaan voortplanten, wordt een ecologisch deskundige gevraagd te adviseren hoe de werkzaamheden kunnen worden voortgezet zonder verbodsbepalingen te overtreden. In dat geval is er een ontheffing nodig. Dit advies wordt opgevolgd en gedocumenteerd.
- 2.3.5 Als het niet mogelijk is de werkzaamheden uit te voeren zonder verbodsbepalingen jegens de rugstreeppad te overtreden, wordt ontheffing aangevraagd of worden de werkzaamheden uitgesteld totdat de voortplantingscyclus voorbij is. In dat geval is er een ontheffing nodig.

Waterspitsmuis

- 2.3.6 Bij grondwerkzaamheden minimaal 10 m afstand houden tot wateren, die deel uitmaken van het leefgebied van de waterspitsmuis. Let op: bij werk IN de watergang geldt de regel zoals genoemd bij 3.6.2.

Das

- 2.3.7 In de periode van 1 maart tot 1 augustus minimaal 100 m afstand houden tot bewoonde burchten.
- 2.3.8 In de periode 1 augustus – 1 maart houdt u minimaal 25 m afstand tot bewoonde burchten.
- 2.3.9 Wissels (verbindingroutes) en foerageergebieden die voor het functioneren van bewoonde dassenburchten essentieel zijn, mogen niet worden aangetast.

Vogels

- 2.3.10 Bij werkzaamheden in het broedseizoen worden voorafgaande aan dit seizoen maatregelen genomen om de vestiging van broedvogels te voorkomen.
- 2.3.11 Het ontstaan van steilranden (die geschikt kunnen zijn als nestgelegenheid voor ijsvogel en oeverzwaluw) wordt vermeden, als de werkzaamheden (deels) in de zomer worden uitgevoerd.
- 2.3.12 Als een gronddepot in de zomer wordt verwerkt, worden eventueel aanwezige steilranden voor eind maart afgevlakt of afgedekt, dit om eventuele broedgevallen in periode dat de werkzaamheden worden uitgevoerd te voorkomen.

3 Natuurkalender bestendig beheer en onderhoud

3.1 Beheergroep Afrastering

(Beheergroepen AF0, AF1, AF2, AF4, AF5)

De werkzaamheden betreffen het plaatsen en vervangen van hekken en rasters. Het betreft beheergroepen met een beperkte betekenis voor beschermde planten en dieren. Werkzaamheden zijn het gehele jaar door mogelijk zonder maatregelen, indien geen soorten van paragraaf 3.2 en 3.3 Wet Natuurbescherming en (broed)vogels aanwezig zijn in de directe omgeving van de activiteit.

Tabel 3.1 Beheergroep afrastering

Periode	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Soorten												
Amfibieën												
Ringslang en hazelworm												
Grondgebonden zoogdieren												
Broedvogels												
	Geen maatregelen nodig, wel zorgplicht											
	Activiteit uitvoeren onder voorwaarden (zie onder)											
	Activiteit niet uitvoeren											

In de gele periode kunnen de werkzaamheden worden uitgevoerd, mits de volgende gedragsregels worden gevolgd.

Amfibieën, reptielen en grondgebonden zoogdieren

- 3.1.1 Bij het plaatsen en vervangen van hekken en rasters die voor dieren niet te passeren zijn wordt rekening gehouden met voortplantingsplaatsen van amfibieën, broeihopen en zon- en foerageerplekken van reptielen en verblijfplaatsen van eekhoorn, das en waterspitsmuis: werkzaamheden kunnen worden uitgevoerd zolang er geen sprake is van ongewenste toenemende barrièrewerking voor de dieren.

Vogels

- 3.1.2 Bij werkzaamheden in het broedseizoen nabij bosplantsoen of opgaande begroeiing wordt rekening gehouden met broedvogels. In gebruik zijnde nesten van broedvogels worden gemarkeerd¹ en bij werkzaamheden ontzien. Er wordt voldoende afstand (ten minste 5 m) gehouden tot in gebruik zijnde nesten om verstoring te voorkomen. Bij nesten van niet-zangvogels wordt het advies van een ecologisch deskundige gevraagd om te bepalen tot op welke afstand gewerkt mag worden.

¹ De markering vindt zodanig plaats dat de nesten niet door predatoren kunnen worden herkend.

3.2 Beheergroep Bomen

(Beheergroepen BG, BV, BK, BL; voor bomen in beplanting BB zie Bosplantsoen)

De werkzaamheden betreffen het snoeien, knotten, kappen (stamdiam. < 10cm) en vervangen van alleenstaande bomen en bomen die onderdeel van een laan vormen. Het betreft beheergroepen met een beperkte betekenis voor beschermde planten en dieren. Werkzaamheden zijn het gehele jaar door mogelijk zonder maatregelen, indien geen soorten van paragraaf 3.2 en 3.3 Wet Natuurbescherming en (broed)vogels aanwezig zijn in de directe omgeving van de activiteit.

Tabel 3.2 Beheergroep bomen

Soorten	Periode	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Vleermuizen													
Boommarter													
Bunzing-hermelijn-wezel													
Amfibieën													
Das													
Eekhoorn													
Egel													
Broedvogels													
	Geen maatregelen nodig, wel zorgplicht												
	Activiteit uitvoeren onder voorwaarden (zie onder)												
	Activiteit niet uitvoeren												

Er worden geen werkzaamheden uitgevoerd aan bomen met in gebruik zijnde verblijf- en voortplantingsplaatsen van vleermuizen, eekhoorn en marters, en voortplantingsplaatsen van vogels. Ook bomen in de buurt van een dassenburcht worden ontzien. In de gele periode kunnen de werkzaamheden worden uitgevoerd, mits de volgende gedragsregels worden gevolgd.

Algemeen

- 3.2.1 Direct voorafgaand aan de snoeiwerkzaamheden worden geschikte bomen door een ter zake ecologisch deskundige geïnspecteerd op de aanwezigheid van vleermuizen, eekhoorn, boommarter en in gebruik zijnde verblijfplaatsen van vogels. Indien deze aanwezig zijn, wordt

de kap achterwege gelaten of uitgesteld tot een moment dat er geen eieren of onvolgroeide jongen aanwezig zijn en de dieren niet in winterrust zijn.

- 3.2.2 De velrichting is afgekeerd van verblijfplaatsen van beschermde soorten van paragraaf 3.2 en 3.3 Wet Natuurbescherming of van vogels.

Vleermuizen

- 3.2.3 Bomen met holten, spleten of rottingsgaten geschikt voor vleermuizen worden door een ter zake ecologisch deskundig geïnspecteerd. Lanen met een functie als vliegroute worden gefaseerd vervangen in de winterperiode (oktober – februari). Bij verwijdering van de hele laan gelden de werkzaamheden als ruimtelijke ingreep, zie hiervoor H3.

Boommarter

- 3.2.4 Bomen met in gebruik zijnde voortplantingsplaatsen worden ongemoeid gelaten. Als de boommarter niet meer op deze plek zit, maar op een andere plek, dan behoort deze verblijfplaats nog steeds tot zijn netwerk van verblijfplaatsen. Om een verblijfplaats te verwijderen is dan ook nog steeds een ontheffing nodig.

Eekhoorn

- 3.2.5 Bomen met in gebruik zijnde voortplantingsplaatsen worden ongemoeid gelaten. Als de eekhoorn niet meer op deze plek zit, maar op een andere plek, dan behoort deze verblijfplaats nog steeds tot zijn netwerk van verblijfplaatsen. Om een verblijfplaats te verwijderen is dan ook nog steeds een ontheffing nodig.
- 3.2.6 Bomen met in gebruik zijnde winternesten worden ongemoeid gelaten.

Vogels

- 3.2.7 Bomen met in gebruik zijnde nesten worden tijdens broedseizoen ontzien.
- 3.2.8 Bomen met jaarrond beschermd nesten worden niet gekapt als er nog eieren of niet-vliegvlugge jongen aanwezig zijn. De bomen worden alleen gekapt als de vogels van categorie 5 (zie uitleg bijlage 3) voldoende alternatieven hebben. Zo nodig worden hiertoe actief alternatieven aangeboden. Dit geldt niet voor vogels die onder categorie 1 t/m 4 vallen.

Das

- 3.2.9 Werkzaamheden vinden plaats op minimaal 25 m afstand van bewoonde dassenburchten. Bomen mogen niet op dassenburchten terecht komen, de velrichting moet van de burcht zijn afgekeerd.
- 3.2.10 Werkzaamheden op kleinere afstand vinden uitsluitend plaats in de periode van 1 september – 1 januari, uitsluitend voor zover hierbij geen gebruik gemaakt wordt van rijdend materieel. Na de werkzaamheden moet het territorium inclusief migratieroutes en foerageergebieden worden ontzien en de functionaliteit hiervan worden behouden.

Egel

- 3.2.11 In het leefgebied van de egel dient tijdens en na kap-, snoei- en knotwerkzaamheden voldoende dekking aanwezig te blijven. Voor egel is daarnaast van belang dat in de winterrustperiode van november tot en met maart, overwinteringslocaties niet worden aangetast. Vrijkomend snoeimateriaal kan in het leefgebied van deze soorten worden achtergelaten en op takkenrillen worden gelegd. Eventueel aanwezige dieren dienen de gelegenheid te krijgen voor de werkzaamheden weg te kunnen vluchten. Bladhopen voor de egel dienen te worden gespaard.

3.3 Beheergroep Bosplantsoen

(Beheergroepen BB, BP0, BP1, BP2, BP3, BP4)

De werkzaamheden betreffen het snoeien, kappen en vervangen van struweel, griend, bossingels, bos en hakhout. Het betreft beheergroepen met een mogelijk grote betekenis voor beschermde planten en dieren. Werkzaamheden zijn het gehele jaar door mogelijk zonder maatregelen, indien geen soorten van paragraaf 3.1, 3.2 en 3.3 Wet Natuurbescherming of (broed)vogels aanwezig zijn in de directe omgeving van de activiteit.

Tabel 3.3 Beheergroep bosplantsoen

Soorten	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Amfibieën												
Reptielen												
Vleermuizen												
Waterspitsmuis												
Boommarter												
Das												
Eekhoorn												
Egel												
Broedvogels												
Bever												
	Geen maatregelen nodig, wel zorgplicht											
	Activiteit uitvoeren onder voorwaarden (zie onder)											
	Activiteit niet uitvoeren											

Er worden geen werkzaamheden uitgevoerd aan bomen met in gebruik zijnde voortplantingsplaatsen van vleermuizen, eekhoorn, boommarter en vogels. In de gele periode kunnen de werkzaamheden worden uitgevoerd, mits de volgende gedragsregels worden gevolgd.

Algemeen

- 3.3.1 Direct voorafgaand aan de kap worden geschikte bomen door een ter zake ecologisch deskundige geïnspecteerd op de aanwezigheid van vleermuizen, eekhoorn, boommarter en in gebruik zijnde verblijfplaatsen van vogels. Indien deze aanwezig zijn, wordt de kap achterwege gelaten of uitgesteld tot een moment dat er geen eieren of onvolgroeide jongen aanwezig zijn en de dieren niet in winterrust zijn.
- 3.3.2 De velrichting is afgekeerd van verblijfplaatsen van beschermde soorten van paragraaf 3.2 en 3.3 Wet Natuurbescherming of van vogels.

Amfibieën

- 3.3.3 Bij het vellen en verwijderen van materiaal worden voortplantingswateren en hun oeverstroken ontzien (1 maart – 30 september).
- 3.3.4 Bij het vellen en verwijderen van materiaal worden takken- en bladerhopen, die dienst kunnen doen als overwinteringsplaats, ontzien (1 oktober – 31 maart). Stobben laten staan, takken op rillen leggen.

Reptielen

- 3.3.5 Bij het vellen en verwijderen van materiaal worden rust- en verblijfplaatsen als bladhopen, oeverstroken, bosranden zoveel mogelijk ontzien (1 maart – 30 september).
- 3.3.6 Bij het vellen en verwijderen van materiaal worden takken- en bladerhopen, die dienst kunnen doen als overwinteringsplaats, ontzien (1 oktober – 31 maart).

Vleermuizen

- 3.3.7 Bomen met holten, spleten of rottingsgaten geschikt voor vleermuizen worden ontzien. Lanen met een functie als vliegroute worden gefaseerd gedund in de winterperiode (oktober – februari), zodanig dat de laan als vliegroute intact blijft.

Waterspitsmuis

- 3.3.8 Bij het vellen en verwijderen van materiaal worden oeverstroken langs water met waterspitsmuis ontzien.

Boommarter

- 3.3.9 Bomen met in gebruik zijnde voortplantingsplaatsen worden ongemoeid gelaten. Als de boommarter niet meer op deze plek zit, maar op een andere plek, dan behoort deze verblijfplaats nog steeds tot zijn netwerk van verblijfplaatsen. Om een verblijfplaats te verwijderen is dan ook nog steeds een ontheffing nodig.

Das

- 3.3.10 Werkzaamheden vinden plaats op minimaal 25 m afstand van bewoonde dassenburchten.
- 3.3.11 Werkzaamheden op kleinere afstand vinden uitsluitend plaats in de periode van 1 september – 1 januari, uitsluitend voor zover hierbij geen gebruik gemaakt wordt van rijdend materieel. Tijdens en na de werkzaamheden moet het territorium inclusief migratieroutes en foerageergebieden worden ontzien en de functionaliteit hiervan worden behouden.

Eekhoorn

- 3.3.12 Bomen en onderbeplanting met in gebruik zijnde voortplantingsplaatsen worden ongemoeid gelaten. Als de eekhoorn niet meer op deze plek zit, maar op een andere plek, dan behoort deze verblijfplaats nog steeds tot zijn netwerk van verblijfplaatsen. Om een verblijfplaats te verwijderen is dan ook nog steeds een ontheffing nodig.
- 3.3.13 Bomen en onderbeplanting met in gebruik zijnde winternesten worden ongemoeid gelaten.

Vogels

- 3.3.14 Bomen met in gebruik zijnde nesten worden tijdens broedseizoen ontzien.
- 3.3.15 Bomen met jaarrond beschermd nesten worden niet gekapt als er nog eieren of niet-vliegvlugge jongen aanwezig zijn. De bomen worden alleen gekapt als de vogels van categorie 5 (zie uitleg bijlage 3) voldoende alternatieven hebben. Zo nodig worden hiertoe actief alternatieven aangeboden. Dit geldt niet voor vogels die onder categorie 1 t/m 4 vallen.

Bever

- 3.3.16 Geen activiteiten of werkzaamheden uitvoeren in perioden met ijsgang. Daarbuiten wordt voordat de werkzaamheden plaatsvinden door een ecologisch deskundige vastgesteld of geen negatieve effecten te verwachten zijn voor burcht of habitat.
- 3.3.17 In de voortplantingsperiode wordt de burcht met rust gelaten.

Egel

- 2.2.16 In het leefgebied van de egel dient tijdens en na snoeiwerkzaamheden voldoende dekking aanwezig te blijven. Voor egel is daarnaast van belang dat in de winterrustperiode van november tot en met maart, overwinteringslocaties niet worden aangetast. Vrijkomend snoeimateriaal kan in het leefgebied van deze soorten worden achtergelaten en op takkenrillen worden gelegd.
- 2.2.17 Per situatie dient door een ecologisch deskundige te worden beoordeeld of het nodig is nieuwe schuilmogelijkheden te creëren door bijvoorbeeld de aanleg van takkenrillen. Eventueel aanwezige dieren dienen de gelegenheid te krijgen voor de werkzaamheden weg te kunnen vluchten. Bladhopen voor de egel dienen te worden gespaard.

3.4 Dierenweiden en maaien kort gras (gazon)

Dierenweide

(Beheergroep GR0)

Ten aanzien begrazing van dierenweiden gelden geen specifieke gedragsregels. Het voorkomen van beschermde soorten van paragraaf 3.2 en 3.3 Wet Natuurbescherming en broedvogels op deze weiden is uitgesloten.

Maaien en steken graskanten kort gras

(Beheergroepen GR1, GR2, GR6, GR8, GR16)

Het betreft beheergroepen met een beperkte betekenis voor beschermde planten en dieren. Maaien is het gehele jaar door mogelijk zonder maatregelen, indien geen soorten van paragraaf 3.2 en 3.3 Wet Natuurbescherming en broedende vogels aanwezig zijn in de directe omgeving van de maaiactiviteit.

Indien broedvogels aanwezig zijn op de plaats waar werkzaamheden worden uitgevoerd, dan wel dat de beheereenheid grenst aan een voortplantingswater van amfibieën dienen bij de werkzaamheden onderstaande gedragsregels te worden gevolgd.

Tabel 3.4 Maaien en steken graskanten kort gras

Periode	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Soorten												
Amfibieën												
Broedvogels												
	Geen maatregelen nodig, wel zorgplicht											
	Activiteit uitvoeren onder voorwaarden (zie onder)											
	Activiteit niet uitvoeren											

In de gele periode kunnen de werkzaamheden worden uitgevoerd, mits de volgende gedragsregels worden gevolgd.

Amfibieën

- 3.4.1 Percelen grenzend aan wateren met soorten van paragraaf 3.1, 3.2 en 3.3 Wet Natuurbescherming en/of relatief grote populaties² van vrijgestelde soorten worden in de periode juni – september niet bij of kort na regenachtig weer gemaaid.

Vogels

- 3.4.2 Bij werkzaamheden in het broedseizoen wordt rekening gehouden met broedvogels. In gebruik zijnde nesten van broedvogels worden gemarkeerd³ en bij werkzaamheden ontzien. Er wordt voldoende afstand (ten minste 5 m) gehouden tot in gebruik zijnde nesten om verstoring te voorkomen. Bij nesten van niet-zangvogels wordt het advies van een ecologisch deskundige gevraagd om te bepalen tot op welke afstand gewerkt mag worden.

² Vast te stellen door een ecologisch deskundige.

³ De markering vindt zodanig plaats dat de nesten niet door predatoren kunnen worden herkend.

3.5 Maaien kruidige vegetaties op bermen, dijken en velden

(Beheergroepen GR3, GR4, GR5, GR7, GR9, GR10, GR12, GR13)

Het betreft beheergroepen met een soms grote betekenis voor beschermde planten en dieren. Maaien is het gehele jaar door mogelijk zonder maatregelen, indien geen soorten van paragraaf 3.2 en 3.3 Wet Natuurbescherming of broedvogels aanwezig zijn in de directe omgeving van de maaiactiviteit.

Indien soorten van paragraaf 3.2 en 3.3 Wet Natuurbescherming of broedvogels aanwezig zijn op de plaats waar werkzaamheden worden uitgevoerd, dienen bij de werkzaamheden onderstaande gedragsregels te worden gevolgd.

Tabel 3.5 Maaien kruidige vegetaties op bermen, dijken en velden

Soorten	Periode	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Planten													
Amfibieën													
Ringslang													
Broedvogels													
Brede wespenorchis													
Rietorchis													
	Geen maatregelen nodig, wel zorgplicht												
	Activiteit uitvoeren onder voorwaarden (zie onder)												
	Activiteit niet uitvoeren												

In de gele periode kunnen de werkzaamheden worden uitgevoerd, mits de volgende gedragsregels worden gevolgd.

Planten

- 3.5.1 Groeiplaatsen van bloeiende orchideeën worden in het veld gemarkeerd en bij het maaien ontzien.
- 3.5.2 Groeiplaatsen van orchideeën worden na de zaadsetting van betreffende soort(en) gemaaid.
- 3.5.3 Het maaisel wordt onmiddellijk verwijderd om verrijking en verstikking van de bodem tegen te gaan.

Amfibieën

- 3.5.4 Percelen grenzend aan wateren met soorten van paragraaf 3.1, 3.2 en 3.3 Wet Natuurbescherming en/of relatief grote populaties⁴ van vrijgestelde soorten worden in de periode juni – september niet bij of kort na regenachtig weer gemaaid.

Ringslang

- 3.5.5 Grasvegetaties met schuil- en rustplekken van ringslang worden handmatig⁵ en gefaseerd gemaaid, zodanig dat minimaal 33% blijft staan om dieren dekking te bieden.

Vogels

- 3.5.6 Bij werkzaamheden in het broedseizoen wordt rekening gehouden met broedvogels. In gebruik zijnde nesten van broedvogels worden gemarkeerd⁶ en bij werkzaamheden ontzien. Er wordt voldoende afstand (ten minste 5 m) gehouden tot in gebruik zijnde nesten om verstoring te voorkomen. Bij nesten van niet-zangvogels wordt het advies van een ecologisch deskundige gevraagd om te bepalen tot op welke afstand gewerkt mag worden.

⁴ Vast te stellen door een ecologisch deskundige.

⁵ Met handmatig maaien wordt bedoeld: met een handmaaier of zeis.

⁶ De markering vindt zodanig plaats dat de nesten niet door predatoren kunnen worden herkend.

3.6 Maaien oeervegetaties

(Beheergroepen GR14, GR15)

Het betreft beheergroepen met een vaak grote betekenis voor beschermde planten en dieren. Maaien is het gehele jaar door mogelijk zonder maatregelen, indien geen soorten van paragraaf 3.2 en 3.3 Wet Natuurbescherming of broedvogels aanwezig zijn in de directe omgeving van de maaiactiviteit.

Indien soorten van paragraaf 3.2 en 3.3 Wet Natuurbescherming of broedvogels aanwezig zijn op de plaats waar werkzaamheden worden uitgevoerd, dienen bij de werkzaamheden onderstaande gedragsregels te worden gevolgd.

Tabel 3.6 Maaien oeervegetaties

Soorten	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Planten												
Amfibieën												
Ringslang												
Waterspitsmuis												
Broedvogels												
Libellen												
Bever												
	Geen maatregelen nodig, wel zorgplicht											
	Activiteit uitvoeren onder voorwaarden (zie onder)											
	Activiteit niet uitvoeren											

In de gele periode kunnen de werkzaamheden worden uitgevoerd, mits de volgende gedragsregels worden gevolgd.

Planten

- 3.6.1 Groeiplaatsen van bloeiende orchideeën worden in het veld gemarkeerd en bij het maaien ontzien.
- 3.6.2 Groeiplaatsen van orchideeën worden na de zaadzetten van betreffende soort(en) gemaaid.
- 3.6.3 Het maaisel wordt onmiddellijk verwijderd om verrijking en verstikking van de bodem tegen te gaan.

Amfibieën

- 3.6.4 Percelen grenzend aan wateren met soorten van paragraaf 3.2 en 3.3 Wet Natuurbescherming en/of relatief grote populaties⁷ van vrijgestelde soorten worden in de periode juni – september niet bij of kort na regenachtig weer gemaaid.

Ringslang

- 3.6.5 Grasvegetaties met schuil- en rustplekken van ringslang worden op een hoogte van 10 cm of hoger en gefaseerd gemaaid, zodanig dat minimaal 33% blijft staan om dieren dekking te bieden.

Waterspitsmuis

- 3.6.6 Oeverstroken langs wateren met waterspitsmuis worden gefaseerd gemaaid, zodat minimaal 33% blijft staan om dieren dekking te bieden.

Vogels

- 3.6.7 Bij werkzaamheden in het broedseizoen wordt rekening gehouden met broedvogels. In gebruik zijnde nesten van broedvogels worden gemarkeerd⁸ en bij werkzaamheden ontzien. Er wordt voldoende afstand (ten minste 5 m) gehouden tot in gebruik zijnde nesten om verstoring te voorkomen. Bij nesten van niet-zangvogels wordt het advies van een ecologisch deskundige gevraagd om te bepalen tot op welke afstand gewerkt mag worden.

Libellen

- 3.6.8 Oeverstroken langs wateren met gevlekte witsnuitlibel of groene glazenmaker worden gefaseerd gemaaid, zodat minimaal 50% blijft staan om dieren dekking te bieden.

Bever

- 3.6.9 Geen activiteiten of werkzaamheden uitvoeren in perioden met ijsgang. Daarbuiten wordt voordat de werkzaamheden plaatsvinden door een ecologisch deskundige vastgesteld of geen negatieve effecten te verwachten zijn voor burcht of habitat.
- 3.6.10 In de voortplantingsperiode wordt de burcht met rust gelaten.

⁷ Vast te stellen door een ecologisch deskundige.

⁸ De markering vindt zodanig plaats dat de nesten niet door predatoren kunnen worden herkend.

3.7 Schonen en baggeren van watergangen, vijvers en poelen

(Beheergroepen WA1, WA2, WA3, WA4, WA5)

Het betreft beheergroepen met een vaak grote betekenis voor beschermde planten en dieren. Schonen en baggeren is het gehele jaar door mogelijk zonder maatregelen, indien geen soorten van paragraaf 3.2 en 3.3 Wet Natuurbescherming of broedvogels aanwezig zijn in de directe omgeving van de maaiactiviteit.

Indien soorten van paragraaf 3.2 en 3.3 Wet Natuurbescherming of broedvogels aanwezig zijn op de plaats waar werkzaamheden worden uitgevoerd, dienen bij de werkzaamheden onderstaande gedragsregels te worden gevolgd.

Tabel 3.7 Schonen en baggeren van watergangen, vijvers en poelen

Soorten	Periode	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Planten													
Vissen													
Amfibieën													
Ringslang													
Waterspitsmuis													
Broedvogels													
Libellen													
Bever													
	Geen maatregelen nodig, wel zorgplicht												
	Activiteit uitvoeren onder voorwaarden (zie onder)												
	Activiteit niet uitvoeren												

Algemeen

- 3.7.1 Bij baggerwerkzaamheden wordt overwogen of de inzet van een baggerzuiger mogelijk is. Hiermee wordt de opwerveling van slib voorkomen en blijven de oevers intact. Dit voorkomt schade aan vissen, amfibieën en water- en oevervegetaties.
- 3.7.2 Het schoonsel c.q. de bagger wordt meteen steekproefsgewijs geïnspecteerd op de aanwezigheid van beschermde soorten vissen, amfibieën (ook larven), ongewervelden en zoetwatermosselen. Als deze worden aangetroffen, worden ze direct terug in het water gezet, op een plaats waar geen werkzaamheden (meer) worden uitgevoerd⁹. Dit gebeurt onder begeleiding van of op aanwijzing van een ecologisch deskundige.

⁹ Voor het verplaatsen van beschermde soorten (anders dan ze binnen het werkgebied "uit de weg te zetten") is een ontheffing nodig. Ook als u volgens deze gedragscode werkt. Meer informatie hierover is te verkrijgen bij Dienst Regelingen van het ministerie van LNV.

- 3.7.3 Het schonen en/of baggeren van een doodlopend stuk van een watergang, begint bij het doodlopende eind en werkt naar het aangetakt eind toe.
- 3.7.4 Als de dimensionering van de sloot het toelaat, kan soms volstaan worden met alleen het middendeel van de sloot te baggeren en de oeverzones intact te laten. Dit is ecologisch gezien waardevol omdat het leefgebied van beschermde soorten zo min mogelijk wordt aangetast en de doorstroomcapaciteit toch wordt gewaarborgd.
- 3.7.5 Wateren worden zo geschoond en/of gebaggerd dat minimaal 25% van de bodem ongemoeid blijft. Het schonen en baggeren wordt uitgevoerd in aaneengesloten delen van maximaal 1 kilometer lengte, daarna blijft 150 m voor het volgende te schonen of te baggeren tracé ongemoeid.

In de gele periode kunnen de werkzaamheden worden uitgevoerd, mits de volgende gedragsregels worden gevolgd.

Planten

- 3.7.6 Wateren met waterdriblad worden geschoond en/of gebaggerd in september – oktober. Groeiplaatsen worden door een ecologisch deskundige gemarkeerd en ontzien indien de benodigde watervoerende capaciteit daarmee niet in gevaar wordt gebracht.
- 3.7.7 Het schoonsel c.q. de bagger wordt niet gedeponeerd op de oever waar groeiplaatsen van beschermde soorten aanwezig zijn.

Vissen

- 3.7.8 Wateren met beschermde vissoorten worden alleen geschoond en gebaggerd bij een watertemperatuur tussen 4 en 20°C. Toelichting: de oplosbaarheid van zuurstof in warm water is beperkt, terwijl de activiteit van vissen bij deze temperaturen hoog is. In warm water treedt daardoor eerder zuurstofgebrek op dan in koud water en zijn de effecten op vissen het grootst. Door opwerveling van bodem- en organisch materiaal en biologische omzetting daarvan wordt bovendien een extra beslag gelegd op de zuurstofhuishouding. Bij zeer lage temperaturen worden vissen zo traag dat ze hun normale vluchtgedrag niet meer vertonen.
- 3.7.9 Wateren met beschermde vissen worden geschoond en/of gebaggerd in september – november. Bij schonen tussen 1 december en 1 maart wordt de bodem ongemoeid gelaten.
- 3.7.10 In de oeverzone van grote wateren (meren, plassen) en wateren met stortsteen of puin wordt rekening gehouden met het voorkomen van de rivierdonderpad. Zones met stortsteen, puin en andere vast materiaal op de bodem worden bij baggerwerkzaamheden ontzien. Deze maatregel geldt jaarrond.

Amfibieën

- 3.7.11 Wateren met amfibieën van paragraaf 3.2 en 3.3 Wet Natuurbescherming en/of relatief grote populaties¹⁰ van vrijgestelde soorten worden geschoond en/of gebaggerd in september – november. Bij schonen tussen 1 december en 1 maart wordt de bodem ongemoeid gelaten.

Ringslang

¹⁰ Vast te stellen door een ecologisch deskundige.

- 3.7.12 Wateren die leefgebied van de ringslang vormen worden geschoond en/of gebaggerd in september – februari. Bij schonen tussen 1 december en 1 maart wordt de bodem ongemoeid gelaten.

Waterspitsmuis

- 3.7.13 Wateren die leefgebied van de waterspitsmuis vormen, worden gefaseerd geschoond en/of gebaggerd. Jaarlijks blijft ten minste 33% van de oever- en waterplantenvegetatie ongemoeid.

Vogels

- 3.7.14 Bij werkzaamheden in het broedseizoen wordt rekening gehouden met broedvogels. In gebruik zijnde nesten van broedvogels worden gemarkeerd¹¹ en bij werkzaamheden ontzien. Er wordt voldoende afstand (ten minste 5 m) gehouden tot in gebruik zijnde nesten om verstoring te voorkomen. Bij nesten van niet-zangvogels wordt het advies van een ecologisch deskundige gevraagd om te bepalen tot op welke afstand gewerkt mag worden.
- 3.7.15 Er wordt voldoende afstand (ten minste 5 m) gehouden tot in gebruik zijnde nesten om verstoring te voorkomen. Bij nesten van rietzangvogels wordt het advies van een ecologisch deskundige gevraagd om te bepalen tot op welke afstand gewerkt mag worden.

Libellen

- 3.7.16 Wateren met gevlekte witsnuitlibel of groene glazenmaker worden geschoond in september – november.
- 3.7.17 Wateren met gevlekte witsnuitlibel of groene glazenmaker worden gefaseerd geschoond en/of gebaggerd. Jaarlijks blijft ten minste 50% van de oever- en waterplantenvegetatie ongemoeid.

Bever

- 3.7.18 Geen activiteiten of werkzaamheden uitvoeren in perioden met ijsgang. Daarbuiten wordt voordat de werkzaamheden plaatsvinden door een ecologisch deskundige vastgesteld of geen negatieve effecten te verwachten zijn voor burcht of habitat.
- 3.7.19 In de voortplantingsperiode wordt de burcht met rust gelaten.

3.8 Snoeien van heesters, hagen, bodembedekkers, (rozen)struiken, vaste planten, onkruidbeheer en blad verwijderen

(Beheergroepen HA0, HA1, HA2, HA3, HA4, HE0, HE1, HE2, HE4, HE5, HE7, HE8, RO0, RO1)

Het betreft beheergroepen met een beperkte betekenis voor beschermde planten en dieren. Snoeien is het gehele jaar door mogelijk zonder maatregelen, indien geen soorten van paragraaf 3.2 en 3.3 Wet Natuurbescherming of broedvogels aanwezig zijn in de directe omgeving van de snoeiactiviteit.

Indien soorten van paragraaf 3.2 en 3.3 Wet Natuurbescherming of broedvogels aanwezig zijn op de plaats waar werkzaamheden worden uitgevoerd, dienen bij de werkzaamheden onderstaande gedragsregels te worden gevolgd.

¹¹ De markering vindt zodanig plaats dat de nesten niet door predatoren kunnen worden herkend.

Tabel 3.8 Snoeien van heesters, hagen, bodembedekkers, (rozen)struiken, vaste planten, onkruidbeheer en blad verwijderen.

Soorten	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Planten												
Broedvogels												
Egel												
Amfibieën												
Bever												
	Geen maatregelen nodig, wel zorgplicht											
	Activiteit uitvoeren onder voorwaarden (zie onder)											
	Activiteit niet uitvoeren											

In de gele periode kunnen de werkzaamheden worden uitgevoerd, mits de volgende gedragsregels worden gevolgd.

Planten

- 3.8.1 Groeiplaatsen van bloeiende orchideeën worden in het veld gemarkeerd en bij het snoeien / onkruidbeheer ontzien.
- 3.8.2 Groeiplaatsen van orchideeën worden na de zaadzetting van betreffende soort(en) gesnoeid.

Vogels

- 3.8.3 In gebruik zijnde nesten van broedvogels worden gemarkeerd¹². Er wordt voldoende afstand (ten minste 5 m) gehouden tot in gebruik zijnde nesten om verstoring te voorkomen. Bij nesten van rietzangvogels wordt het advies van een ecologisch deskundige gevraagd om te bepalen tot op welke afstand gewerkt mag worden.
De maatregel geldt jaarrond, omdat ook rekening moet worden gehouden met jaarrond beschermde nesten.

Amfibieën

- 3.8.4 Bij het snoeien en verwijderen van materiaal worden voortplantingswateren en hun oeverstroken ontzien (1 maart – 30 september).
- 3.8.5 Bij het snoeien en verwijderen van materiaal worden takken- en bladerhopen, die dienst kunnen doen als overwinteringsplaats, ontzien (1 oktober – 31 maart).

¹² De markering vindt zodanig plaats dat de nesten niet door predatoren kunnen worden herkend.

Bever

- 3.8.6 Geen activiteiten of werkzaamheden uitvoeren in perioden met ijsgang. Daarbuiten wordt voordat de werkzaamheden plaatsvinden door een ecologisch deskundige vastgesteld of geen negatieve effecten te verwachten zijn voor burcht of habitat.
- 3.8.7 In de voortplantingsperiode wordt de burcht met rust gelaten.

Egel

- 3.8.8 In het leefgebied van de egel dient tijdens en na snoeiwerkzaamheden voldoende dekking aanwezig te blijven. Voor egel is daarnaast van belang dat in de winterrustperiode van november tot en met maart, overwinteringslocaties niet worden aangetast. Vrijkomend snoeimateriaal kan in het leefgebied van deze soorten worden achtergelaten en op takkenrillen worden gelegd.
- 3.8.9 Per situatie dient door een ecologisch deskundige te worden beoordeeld of het nodig is nieuwe schuilmogelijkheden te creëren door bijvoorbeeld de aanleg van takkenrillen. Eventueel aanwezige dieren dienen de gelegenheid te krijgen voor de werkzaamheden weg te kunnen vluchten. Bladhopen voor de egel dienen te worden gespaard.

4 Risicomanagement

4.1 Deskundigheid

Voor dit werk geldt de volgende borging van deskundigheid:

- Werkvoorbereiding opdrachtnemer:
 - Ecologisch deskundige (gemeente Tiel)
 - Werkvoorbereider (niveau 3)
- Uitvoering:
 - Ecologisch deskundige

Wie doet wat en wanneer toelichten:

Wanneer zich een situatie aandient die gecontroleerd dient te worden, zal het werk stil gelegd worden en wordt de werkvoorbereider van de opdrachtnemer gebeld. Deze zal ter plaatse dan beoordelen wat er gedaan moet worden.

4.2 Communicatie

- Contactpersoon: B. Knol (Werkvoorbereider Avri)
- Overlegmomenten:
 - Startoverleg: Vlak voor aanvang werkzaamheden.
 - Bouwvergadering
 - Oplevering: na afronding werkzaamheden.

4.3 Ondertekening

Overdracht opdrachtgever

Dit ecologisch werkprotocol is aan de opdrachtgever overgedragen:

Namens opdrachtnemer	<i>Avri</i>
Handtekening werkvoorbereider	...
Plaats	...
Datum	...

Instructie medewerkers

De instructie over dit ecologisch werkprotocol heeft plaatsgevonden:

<i>Aan wie</i>	<i>Wanneer (datum)</i>	<i>Door wie</i>
	...	(uitvoerder)
	...	(uitvoerder)

BIJLAGE 1 Overzicht beheergroepen gemeente Tiel

Deze bijlage geeft een overzicht van de beheergroepscode's uit het beheersysteem van de gemeente Tiel.

Code	Omschrijving	Eenheid
1 BOMEN		
3 BOMEN		
BB	Boom in beplanting	st
BG	Boom in gras	st
BK	Knotbomen	st
BL	Lei- en fruitbomen	st
BV	Boom in verharding	st
PB	Particuliere boom	st
2 BEPLANTING		
4 BOSPLANTSOEN		
BP0	Bossingel	m2
BP1	Hakhout	m2
BP2	Parkbos	m2
BP3	Struweel	m2
BP4	Griend	m2
6 HAGEN		
HA0	Haag geluidscherm	m
HA1	Haag lijnvormig	m
HA2	Haag knipoppervlakte	m2
HA3	Losgroeïende haag	m
HA4	Blokhaag	m2
7 HEESTERS		
HE0	Bodembedekkers	m2
HE1	Boombak	st
HE2	Heesters en botanische rozen	m2
HE4	Klim en leiplanten	st
HE5	Sierheesters	m2
HE7	Vaste bak	m2
HE8	Heester opgaand	m2

9 KRUIDACHTIGEN

KR0	Bloembak	st
KR2	Heemplanten	m2
KR3	Vaste planten	m2
KR4	Wisselperken	m2

12 ROZEN

RO0	Struikrozen	m2
RO1	Parkheesterrozen	m2

3 GRAS

5 GRAS

G10	Gras apart maairegime	m2
G12	Gras Talud 1x	m2
G13	Gras Talud 2x	m2
G14	Waterberm 1x maaien	m2
G15	Waterberm 2x maaien	m2
G16	GR2 met bollen	m2
G20	Gras heel maairegime	m2
GR0	Dierenweiden	m2
GR1	Gazon	m2
GR2	Grasveld	m2
GR3	Hooiland 1x maaien	m2
GR4	Hooiland 2x maaien	m2
GR5	Ruigte	m2
GR6	Trapveld	m2
GR7	Stinze planten	m2
GR8	Grasveld 6x maaien	m2
GR9	GR1 met bollen	m2

4 STRAATMEUBILAIR

1 AFRASTERING

AF0	Gaashek	m
AF1	Hoofdzakelijk houten afrastering	m
AF2	Paal en draad	m
AF4	Spijlenhek	m
AF5	Voethek	m

8 KERING

KE0	Kering beton	m
KE1	Kering hout	m
KE2	Kering kunststof	m

KE3	Kering steen	m
KE4	Schanskorven	m

11 MEUBILAIR

MB0	Banken	st
MB1	Bebording	st
MB2	Papierbak	st
MB3	Picknickset	st
MB4	Meubilair overig	st
MB5	Pergola	m
MB6	fietsklem	st

5 WATER

18 WATER

WA0	Oevervegetatie	m2
WA1	Vijver	m2
WA2	Watergang	m2
WA3	Ecologische oever	m2
WA4	Ecologische poel	m2
WA5	Zakgreppel	m2

6 VERHARDING

16 VERHARDING

VE0	Asfalt pad	m2
VE1	Asfalt sport	m2
VE2	Kunststof verharding	m2
VE3	Klinkers	m2
VE5	Rubber verharding	m2
VE6	Tegels	m2

17 HALFVERHARDING

VH0	Pad	m2
VH2	Sport halfverharding	m2
VH4	Ruiterpad	m2
VH5	Onverhard	m2
VH6	Stedelijk pad	m2
VH7	Ternairpad	m2
VH8	Struinpad	m2
VH9	Bospad	m2

7 DIVERSEN

19 ZELFBEHEER

BW0	Zelfbeheer	m2
BW1	Zelfbeheer lijn	m
BW2	Zelfbeheer bloembakken	st
BW9	Zelfbeheer overig	m2

20 DIEREN

DI2	Dierenverblijven	m2
99	Overig	
SPE	Speellocatie	m2

BIJLAGE 2 Lijst met beschermde soorten

Soorten beschermd onder paragraaf 3.2 van de
Wet natuurbescherming (artikel 3.5 en 3.8)

Nederlandse naam Latijnse naam

Planten (4)

Drijvende waterweegbree	Luronium natans
Groenknolorchis	Liparis loeselii
Kruipend moerasscherm	Apium repens
Zomerschroeforchis	Spiranthes aestivalis

Zoogdieren terrestrisch (8)

Bever	Castor fiber
Hamster	Cricetus cricetus
Hazelmuis	Muscardinus avellanarius
Euraziatische lynx	Lynx lynx
Noordse woelmuis	Microtus oeconomus
Otter	Lutra lutra
Wilde kat	Felis silvestris
Wolf *)	Canis lupus

Vleermuizen (22)

Bechsteins vleermuis	Myotis bechsteinii
Bosvleermuis	Nyctalus leisleri
Brandts vleermuis	Myotis brandtii
Franjestaart	Myotis nattereri
Gewone baardvleermuis	Myotis mystacinus ssp. mystacinus
Gewone dwergvleermuis	Pipistrellus pipistrellus
Gewone grootoorvleermuis	Plecotus auritus
Grijze grootoorvleermuis	Plecotus austriacus
Grote hoefijzerneus	Rhinolophus ferrum-equinum
Grote rosse vleermuis	Nyctalus lasiopterus
Ingekorven vleermuis	Myotis emarginatus
Kleine dwergvleermuis	Pipistrellus pygmaeus
Kleine hoefijzerneus	Rhinolophus hipposideros
Laatvlieger	Eptesicus serotinus
Meervleermuis	Myotis dasycneme
Mopsvleermuis	Barbastella barbastellus
Noordse vleermuis	Eptesicus nilssonii
Rosse vleermuis	Nyctalus noctula
Ruige dwergvleermuis	Pipistrellus nathusii
Tweekleurige vleermuis	Vespertilio murinus
Vale vleermuis	Myotis myotis
Watervleermuis	Myotis daubentonii

Zoogdieren marien (5)

Bruinvis	Phocoena phocoena
Gewone dolfijn	Delphinus delphis
Tuimelaar	Tursiops truncatus
Witflankdolfijn	Lagenorhynchus acutus
Witsnuitdolfijn	Lagenorhynchus albirostris

Vissen (2)

Houting	Coregonus oxyrinchus
Steur	Acipenser sturio

Amfibieën (8)

Boomkikker	Hyla arborea
Geelbuikvuurpad	Bombina variegata
Heikikker	Rana arvalis
Kamsalamander	Triturus cristatus
Knoflookpad	Pelobates fuscus
Poelkikker	Rana lessonae
Rugstreeppad	Bufo calamita
Vroedmeesterpad	Alytes obstetricans

Reptielen (3)

Gladde slang	Coronella austriaca
Muurhagedis	Podarcis muralis
Zandhagedis	Lacerta agilis

Vlinders (7)

Donker pimpernelblauwtje	Maculinea nausithous
Grote vuurvinder	Lycaena dispar
Moerasparelmoervlinder *)	Euphydryas aurinia
Pimpernelblauwtje	Maculinea teleius
Teunisbloempijlstaart	Proserpinus proserpina
Tijmblauwtje *)	Maculinea arion
Zilverstreephooibeestje *)	Coenonympha hero

Libellen (8)

Bronslibel *)	Oxygastra curtisii
Gaffellibel	Ophiogomphus cecilia
Gevlekte witsnuitlibel	Leucorrhinia pectoralis
Groene glazenmaker	Aeshna viridis
Noordse winterjuffer *)	Sympecma paedisca
Oostelijke witsnuitlibel *)	Leucorrhinia albifrons
Rivierrombout	Gomphus flavipes
Sierlijke witsnuitlibel	Leucorrhinia caudalis

Kevers (5)

Brede geelrandwaterroofkever	Dytiscus laticornis
Gestreepte waterroofkever	Graphoderus bilineatus
Heldenbok	Cerambyx cerdo
Juchtleerkever	Osmoderma eremita
Vermiljoenkever	Cucujus cinnaberinus

Overige soorten (2)

Bataafse stroommossel	Unio crassus
Platte schijfhoren	Anisus vorticulus

*) Soorten verdwenen uit Nederland maar die toch beschermd zijn op grond van artikel 3.5 en 3.8 omdat er een gereede kans op terugkeer bestaat

Tabel 4. Europees beschermde soorten, ministerie van Economische Zaken

**Soorten beschermd onder paragraaf 3.3 van de
Wet natuurbescherming (artikel 3.10 en 3.11)**

Nederlandse naam Latijnse naam

Planten (76)

Akkerboterbloem *)	Ranunculus arvensis
Akkerdoornzaad *)	Torilis arvensis
Akkerogentroost *)	Odontites vernus vernus
Beklierde ogentroost *)	Euphrasia rostkoviana
Berggamander *)	Teucrium montanum
Bergnachtorchis *)	Platanthera chlorantha
Blaasvaren	Cystopteris fragilis
Blauw guichelheil *)	Anagallis arvensis foemina
Bokkenorchis *)	Himantoglossum hircinum
Bosboterbloem *)	Ranunculus pol. nemorosus
Bosdravik *)	Bromopsis r. benekenii
Brave hendrik *)	Chenopodium bonus- henricus
Brede wolfsmelk *)	Euphorbia platyphyllos
Breed wollegras *)	Eriophorum latifolium
Bruinrode wespenorchis	Epipactis atrorubens
Dennenorchis *)	Goodyera repens
Dreps *)	Bromus secalinus
Echte gamander *)	Teucrium cham. germanicum
Franjgentiaan	Gentiana ciliata
Geelgroene wespenorchis *)	Epipactis muelleri
Geplooide vrouwenmantel *)	Alchemilla subcrenata
Getande veldsla *)	Valeriana dentata
Gevlekt zonneroosje *)	Tuberaria guttata
Glad biggenkruid *)	Hypochaeris glabra
Gladde zegge *)	Carex laevigata
Groene nachtorchis	Coeloglossum viride
Groensteel *)	Asplenium viride
Groot spiegelklokje *)	Legousia speculum- veneris
Grote bosaardbei *)	Fragaria moschata
Grote leeuwenklauw *)	Aphanes arvensis
Honingorchis	Herminium monorchis
Kalkboterbloem *)	Ranunculus polyanthenos ssp. polyanthenoides
Kalkketrip *)	Centaurea calcitrapa
Karhuizeraner *)	Dianthus carthusianorum
Karwijselie *)	Selinum carvifolia
Kleine ereprijs *)	Veronica verna
Kleine Schorseneer *)	Scorzonera humilis
Kleine wolfsmelk *)	Euphorbia exigua
Kluwenklokje	Campanula glomerata
Knollathyrus *)	Lathyrus linifolius
Knolspirea *)	Filipendula vulgaris
Korensla *)	Amoseris minima
Kranskarwij *)	Carum verticillatum
Kruipijm *)	Thymus praecox
Lange zonnedaauw	Drosera longifolia
Liggende ereprijs *)	Veronica prostrata
Moerasgamander *)	Teucrium scordium
Muurbloem	Erysimum cheiri
Naakte lathyrus *)	Lathyrus aphaca
Naaldenkervel *)	Scandix pecten-veneris
Pijlscheefkelk	Arabis h. sagittata
Roggelelie *)	Lilium bulbiferum croceum
Rood peperboompje *)	Daphne mezereum
Rozenkransje *)	Antennaria dioica
Ruw pazelzaad *)	Lithospermum arvense
Stofzaad *)	Monotropa hypopitys
Scherpkruid *)	Asperugo procumbens
Schubvaren	Ceterach officinarum
Schubzegge *)	Carex lepidocarpa

Smalle raai *)	Galeopsis angustifolia
Spits havikskruid *)	Hieracium lactucella
Steenbraam *)	Rubus saxatilis
Stijve wolfsmelk *)	Euphorbia stricta
Tengere distel *)	Carduus tenuiflorus
Tengere veldmuur *)	Minuartia hybrida
Trosgamander *)	Teucrium botrys
Veenbloembies *)	Scheuchzeria palustris
Vliegenorchis	Ophrys insectifera
Vroege ereprijs *)	Veronica praecox
Wilde averuit *)	Artemisia c. campestris
Wilde ridderspoor *)	Consolida regalis
Wilde weit *)	Melampyrum arvense
Wolfskers *)	Atropa bella-donna
Zandwolfsmelk *)	Euphorbia seguieriana
Zinkviooltje	Viola lutea calaminaria
Zweedse kornoelje *)	Cornus suecica

Zoogdieren terrestrisch (31)

Aardmuis	Microtus agrestis
Boommarter	Martes martes
Bosmuis	Apodemus sylvaticus
Bunzing	Mustela putorius
Damhert	Dama dama
Das	Meles meles
Dwergmuis	Micromys minutus
Dwergspitsmuis	Sorex minutus
Edelhert	Cervus elaphus
Eekhoorn	Sciurus vulgaris
Egel	Erinaceus europaeus
Eikelmuis	Eliomys quercinus
Gewone bosspitsmuis	Sorex araneus
Grote bosmuis	Apodemus flavicollis
Haas	Lepus europaeus
Hermelijn	Mustela erminea
Huisspitsmuis	Crocodyrus russula
Konijn	Oryctolagus cuniculus
Molmuis *)	Arvicola scherman
Ondergrondse woelmuis	Microtus subterraneus
Ree	Capreolus capreolus
Rosse woelmuis	Clethrionomys glareolus
Steenmarter	Martes foina
Tweekleurige bosspitsmuis	Sorex coronatus
Veldmuis	Microtus arvalis
Veldspitsmuis	Crocodyrus leucodon
Vos	Vulpes vulpes
Waterspitsmuis	Neomys fodiens
Wezel	Mustela nivalis
Wild zwijn	Sus scrofa
Woelrat	Arvicola terrestris

Zoogdieren marien (2)

Gewone zeehond	Phoca vitulina
Grijze zeehond	Halichoerus grypus

Amfibieën (8)

Alpenwater- salamander	Triturus alpestris
Bruine kikker	Rana temporaria
Gewone pad	Bufo bufo
Kleine water- salamander	Triturus vulgaris
Meerkikker	Rana ridibunda
Middelste groene kikker	Rana klepton esculenta
Vinpootsalamander	Triturus helveticus
Vuursalamander	Salamandra salamandra

Reptielen (4)

Adder	Vipera berus
-------	--------------

Hazelworm	Anguis fragilis
Levendbarende hagedis	Lacerta vivipara
Ringslang	Natrix natrix

Vissen (6)

Beekdonderpad	Cottus rhenanus
Beekprik	Lampetra planeri
Elrits	Phoxinus phoxinus
Gestippelde alver	Alburnoides bipunctatus
Grote modderkruiper	Misgurnus fossilis
Kwabaal *)	Lota lota

Vlinders (20)

Aardbeivlinder *)	Pyrgus malvae
Bosparelmoe- vlinder *)	Melitaea athalia
Bruin dikkopje	Erynnis tages
Bruine eikenpage *)	Satyrus ilicis
Duinparelmoe- vlinder *)	Argynnis niobe
Gentiaanblauwtje *)	Maculinea alcon
Grote parelmoe- vlinder *)	Argynnis aglaja
Grote vos *)	Nymphalis polychloros
Grote weerschijn- vlinder *)	Apatura iris
Iepenpage	Satyrus w-album
Kleine heivlinder *)	Hipparchia statilinus
Kleine ijsvogel- vlinder *)	Limenitis camilla
Kommavvlinder *)	Hesperia comma
Sleedoornpage *)	Thecla betulae
Spiegeldikkopje *)	Heteropterus morpheus
Veenbesblauwtje *)	Plebeius optilete
Veenbesparelmoe- vlinder	Boloria aquilonaris
Veenhooibeestje	Coenonympha tullia
Veldparelmoe- vlinder	Melitaea cinxia
Zilveren maan *)	Boloria selene

Libellen (8)

Beekrombout *)	Gomphus vulgatissimus
Bosbeekjuffer *)	Calopteryx virgo
Donkere waterjuffer *)	Coenagrion armatum
Gevlekte glanslibel *)	Somatochlora flavomaculata
Gewone bronlibel *)	Cordulegaster boltonii
Hoogveenglanslibel *)	Somatochlora arctica
Kempense heidlibel *)	Sympetrum depressiusculum
Speerwaterjuffer *)	Coenagrion hastulatum

Kevers (1)

Vliegend hert	Lucanus cervus
---------------	----------------

Overige soorten (1)

Europese rivierkreeft	Astacus astacus
-----------------------	-----------------

*) soort die geen wettelijke bescherming had
onder de Flora- en faunawet

Tabel 5. Nationaal beschermde soorten, ministerie van Economische Zaken

BIJLAGE 3 Indicatieve lijst jaarrond beschermde vogelnesten

Op de volgende categorieën nesten zijn de verbodsbepalingen van artikel 3.1 van de Wet natuurbescherming ook buiten het broedseizoen van toepassing:

1. Nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats (voorbeeld: de steenuil);
2. Nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeelden: roek, gierzwaluw en huismus);
3. Nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk seizoen op dezelfde plaats broeden en daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeelden: ooievaar, kerkuil en slechtvalk);
4. Nesten van vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn (zelf) een nest te bouwen (voorbeelden: boomvalk, buizerd en ransuil).

Nesten die niet het hele jaar door zijn beschermd

Op de volgende categorie gelden in principe de verbodsbepalingen van artikel 3.1 van de Wet natuurbescherming uitsluitend tijdens het broedseizoen:

5. Nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen. Deze soorten vragen extra onderzoek, ook al zijn hun nesten niet jaarrond beschermd. Wij adviseren u een ecologisch deskundige op het gebied van vogels in te schakelen om te onderzoeken of er sprake is van zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden, die jaarronde bescherming van de nesten eisen. U gebruikt de lijst als hulpmiddel om te bepalen of ontheffing nodig is voor met name de jaarrond beschermde nesten. U kijkt of er maatregelen mogelijk zijn die maken dat de functionaliteit van het nest behouden blijft.

De bescherming betreft niet alleen de nestplaatsen zelf, maar ook de functionaliteit ervan. Leefgebied en foerageergebied dat noodzakelijk is voor de functionaliteit van de nestplaats is daardoor ook beschermd. De bescherming geldt niet als kan worden aangetoond dat het nest al gedurende een aantal jaren niet meer in gebruik is.

De hiernavolgende lijst is bedoeld als een indicatieve lijst. De soortenlijsten kunnen worden gebruikt als hulpmiddel bij het bepalen of een ontheffing nodig is of dat maatregelen genomen kunnen worden om de functionaliteit van de voortplantings- en vaste rust- en verblijfplaatsen van vogels te behouden. De functionaliteit kan bijvoorbeeld worden gewaarborgd door het nemen van mitigerende maatregelen.

Als een jaarrond beschermd nest is aangetroffen en deze door een ingreep zal verdwijnen is minimaal een ecologisch onderzoek nodig. Dit houdt in dat door een ecologisch deskundige moet worden vastgesteld of er voldoende gelegenheid voor de betreffende soort is om zelfstandig in de omgeving een vervangend nest te vinden of te bouwen. Indien dit niet voorhanden is, dan dient alternatieve nestgelegenheid te worden aangeboden. Indien dat niet mogelijk is, dient ontheffing te worden aangevraagd. Het is de verantwoordelijkheid van de gebruiker van de gedragscode om gemotiveerd en gedocumenteerd te bepalen onder welke categorieën een voorkomende vogelsoort valt. De soorten die over voldoende flexibiliteit beschikken om zich elders te vestigen, vallen in de lijst met jaarrond beschermde vogels onder categorie 5.

Soort	B&O	RO	Categorie
Stenuil	x		1
Huismus	x	voorkomen	2
Roek	x	voorkomen	2
Gierzwaluw	x	voorkomen	2
Grote gele kwikstaart	x	voorkomen	3
Kerkuil	x	voorkomen	3
Oehoe	x		3
Ooievaar	x		3
Slechtvalk	x	voorkomen	3
Buizerd	x	voorkomen	4
Havik	x	voorkomen	4
Ransuil	x	voorkomen	4
Sperwer	x	voorkomen	4
Wespendief	x	voorkomen	4
Zwarte wouw	x	voorkomen	4
Blauwe reiger	x	voorkomen	5
Boerenzwaluw	x	voorkomen	5
Bonte vliegenvanger	x	voorkomen	5
Boomklever	x	voorkomen	5
Boomkruiper	x	voorkomen	5
Bosuil	x	voorkomen	5
Brilduiker	x		5
Draaihal	x		5
Eidereend	x		5
Ekster	x	voorkomen	5
Gekraagde roodstaart	x	voorkomen	5
Glanskop	x	voorkomen	5
Gauwe vliegenvanger	x	voorkomen	5
Groene specht	x	voorkomen	5
Grote bonte specht	x	voorkomen	5
Hop	x		5
Huiszwaluw	x	voorkomen	5
Ijsvogel	x	voorkomen	5
Kleine bonte specht	x	voorkomen	5
Kleine vliegenvanger	x	voorkomen	5
Koolmees	x	voorkomen	5
Kortsnavelboomkruiper	x	voorkomen	5
Oeverzwaluw	x	voorkomen	5
Pimpelmees	x	voorkomen	5
Raaf	x	voorkomen	5
Ruigpootuil	x	voorkomen	5
Spreeuw	x	voorkomen	5
Tapuit	x		5
Torenvalk	x	voorkomen	5
Zeearend	x		5
Zwarte kraai	x	voorkomen	5
Zwarte mees	x	voorkomen	5
Zwarte roodstaart	x	voorkomen	5
Zwarte specht	x	voorkomen	5

Tabel 6. Indicatieve lijst jaarrond beschermde soorten, bron: rvo.nl

BIJLAGE 4 **Lijst met in provincie Gelderland vrijgestelde soorten**

Zoogdieren

Aardmuis
Bosmuis *
Dwergmuis
Dwergspitsmuis
Egel
Gewone bosspitsmuis
Haas
Huisspitsmuis *
Konijn
Ondergrondse woelmuis
Ree
Rosse woelmuis
Tweekleurige bosspitsmuis
Veldmuis *
Vos
Woelrat

Amfibieën

Bastaardkikker
Bruine kikker
Gewone pad
Kleine watersalamander
Meerkikker

* Hiervoor geldt een aanvullende vrijstelling voor gebouwen en erven

BIJLAGE 5 Definitie ecologisch deskundige

Onder een ecologisch deskundige verstaan we een persoon die in een bepaalde situatie en voor specifieke soorten gevraagd wordt te adviseren en/of te begeleiden, die aantoonbaar zowel een opleiding als kennis en ervaring heeft op het gebied van soortspecifieke ecologie. Een deskundige:

- heeft een afgeronde hbo-of universitaire opleiding, met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie; of
- heeft een afgeronde mbo-opleiding, met als zwaartepunt soortenherkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van in Nederland in het wild voorkomende planten en dieren;

Daarnaast heeft de deskundige praktijkervaring opgedaan, doordat hij/zij:

- werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau, zoals een bureau dat is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus; en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenbescherming en werkzaam is of aangesloten bij de volgende Nederlandse organisaties: Zoogdiervereniging, RAVON, Stichting Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN, EIS Nederland, FLORON, SOVON, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en Stichting Beheer Natuur en Landelijk gebied; en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenmonitoring en/of bescherming.